

נאר של נייר

מתבשילי מיטבח התיאטרון הלאומי * פעמוני החירות

מצלצלים על צהוב * ש"י עגנון כותב במערומו * הסטירה הכמעט

מצונזרת של י"ח ברנר * השחיתות הקטנה של סופרי ירושלים

תיאטרון

תל"ב

התיאטרון הלאומי הבימה (להלן: תל"ב), מצא נוסח חדש למכור הצגת תיאטרון שאינה מצדיקה קיומו של תיאטרון ארגון ווסקר המיטבח. שאינו קלאסיקה של התיאטרון, גם לא קלאסיקה של התיאטרון המודרני, ובוודאי לא של קלאסיקה יהודית (למרות מוצאו היהודי של ווסקר, שחיבר כמה מחזות על נושאים יהודיים-הפכניים). מחזה זה מועלה בי ימים אלה על קרשי תל"ב מסיבות לא ברורות לחלוטין.

במודעות המתפרסמות בעיתונים, מציג התל"ב את מרכולתו במילים: "התיאטרון הלאומי, הבימה מודיע על פתיחת המיטבח. זהו המיטבח הגדול בעולם - מיטבח העולם כולו. עם ציוד מגוון, (במה מס' תובבת). סככים ומלצירות (שחקנים ושחקניות) בני גזעים ולאומים שונים (ובעלי עגה ואכטונגובית רוסית תיאטרונית). שף ראשי (שלמה בר-שביט), עוזר לשר ראשי

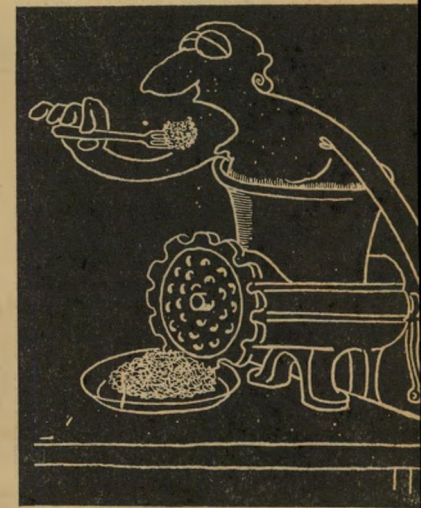
לה, המכילה מיספר מועט של עבודות מעולות וקפדניות. בולטות בתערוכה זו עבודותיו המסוגלנות של משה קופפרמן, בעומק וברב-ממדיות שלהן. רפי לביא מציג עבודה אופיינית שלו, כאשר מעליה קישקושים של בתו, במטרה להוכיח את השקפותיו האמנותיות. סידרת עבודותיו של הנרי שלזניאק, עוסקת בהטבעות חזרות-ונשנות, תוך שינויי צירופים, של פעמון החרות.

הנרי שלזניאק
תחום בין אמנים למוזיאונים

דומה שהתעלמותם היחסים של אוצרי המוזיאונים מעבודותיו של שלזניאק, והתי פתוחם לרעשנות תצוגתיות, מהווה המ חשה לתהום הנוצרת בארץ. בין אמנים יוצרים לבין אוצרי מוזיאונים, הפותחים את שערי המוזיאונים לאמנים העוסקים יותר בליקוק של עכוניהם מאשר בהקפדה של איכות עבודותיהם. על כל פנים, אין הנרי שלזניאק מצוי במקום שלו הוא ראוי ברשימת אמני ישראל.

אמנים נוספים המציגים בחורף 78 הם: יגאל תומרקין, לאה ניקל, אביבה אורי, תמר גטר, דגנית ברסט ומיכל נאמן.

המיטבח
נאלצים לאכול את עצמנו

(מישא אשורב), מגישים ומגישות (חברי הקולקטיב לשעבר), תפריט בכל ציבועי הקשת (רפרטואר התל"ב: אדיפוס, שמו הולד לפניו וארבע נשים). 974 מקומות ישיבה (וסובסידיה ממלכתית).

הגיב על מודעה זו משרור נודע, שנכח בהצגה: "אמר לי מה אתה מכשל כמיטבח שלך, ואני אומר לך כמה סיכסוכים תקבל לתבשילים הכאים שלך - ופרי נתיים, אנהנו נאלצים לאכול את עצמנו..."

אמנות

פעמון החרות

נדיר למדי שגלריה פרטית מתברכת בטעם טוב יותר ממומחי המוזיאון, שזה מיקצועם. טעם מעולה מזה של אוצרי מוזיאונים ישראל תל-אביב ניתן למצוא בר תערוכה הצנועה חורף 78 המוצגת בגלריה שרה גילת, ירושלים. זוהי תערוכה מעור

ראוי לציין כאן שספר זה עמד לראות אור, כבר לפני כמה שנים, בהוצאת הקיר בון המאחד. הוא לא ראה בה אור בגלל תביעת עורכי בית-ההוצאה להשמיט מן הספר קטע בן כמה עמודים מאת י"ח ברנר, שמעולם לא פורסם, גם לא בכתבי י"ח ברנר. כותרתו: חומר לתולדות הפדגוגיקה בירושלים החדשה והוא עוסק בתיאור הנרי סיכות שהביאו את י"ח ברנר לסטור סטיי רה על לחיו של א.מ. ליפשיץ, ממנהלי בית-המידרש למורים. רשימה (קטעים ממנה) ראה: ציטוטין) שמיסכות עלומות. נראתה עלידי עורכי בית-ההוצאה כבלתי-ראויה לידעתם של הקוראים.

סיפרו של בנימין ברנר הוא תיאור איי-סיכונולוגי מרתק, המתחיל בגיבוש הש"ק פתי-עולמו של נער הצופה בהרם שהוטל בעירה על אביו בגלל רשימות אחריו. י"ח ברנר בקונטרס שריפה של בן שנחפס לחנות, ומביא להחרמה של רב העיירה. אירועים אלה, מביאים את אחיו הצעיר של ברנר, בנימין, לעזוב את רוסיה בגיל 11, ולעלות לארץ-ישראל.

בשלבי קליטתו בארץ פוגש ברנר הר צעיר ביחזקאל חנקין האגדי: "שהוא מי-טיב לרכוב על סוס יתיר מן הברווים שבמרכב; ושהוא מגייל חיתיתו על השור דדים; ושהוא מתבודד וחי את חייו כחב"י רת פסויו וכלביו..."

יום אחד מצטרף בנימין ברנר לקבוצה של שומרים אגדיים, ביניהם אלכסנדר זייד, מגדל פורטוגלי, יוסף ליפשיץ ואחרים, שבראשם חנקין, והם יוצאים אל השייך אמין, שודד השולט באזור בר-שמן, לג' בות חוב כלשהו. במאהל השייך מתאר ברנר קרבת-הרבות בין השייך הערבי לבין יוסף ליפשיץ וחרב-הקצינים האוסטרית הדקה שלו, קרב שבו מנצח ליפשיץ.

עגנון כותב עירום על ביטנו. בני ימין ברנר מתגורר יחד עם אחיו י"ח ברנר, ומתאר את ההרצה שרחשו לו אישים כרדלר-פלדמן (ר' בנימין), יעקב רבינוביץ, אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ (א"ר), ש-בן-ציין (אביו של נחום גוטי מן) ואחרים.

ועל סופר צעיר ובלתי-נודע אחד, הוא מוסיף וכותב: "בין המבקרים בחררו של אחי היה עלם אחד, בן גליציה, יפה תואר והטוב פנים, כעל ראש מקורול, שחקן

ונהג בנימוס רב, שיש משאשקים * שמו. אף הוא ניסה את כוחו בכתיבה והיה יר-שב ומקשיב קשב רב לדברי הסופרים המבוגרים ממנו. מן העלם הזה שהיה בן התרבות הגרמנית, ביקש אחי שילמדני את שפת הגרמנים... כשהייתי בא אליו לשיעור בגרמנית, הייתי מוצא אותו שרוע עירום על ביטנו על הריצה, וסביבו כל מיני ספרים: מירשיב, שאלות-ותשובות, מסכתות של תלמוד, וקבצים של פית-גמים ומאמרי חוכמה, והוא שוכב ומלקט מתוכם ניבים ופזמוני לשון וכדומה ומעתיק אותם בחריצות רבה במחברת עבתי-כרס..."

"והיה העקוב למישור". את מיפ-גשם הסיפורתי הראשון של י"ח ברנר וש"י עגנון, מתאר אחיו של ברנר: "בא משאשקים פתאים וכיור אתנו בשלום, וכדרכו עמד נכרך בכפיפת ראש והמתין להזמנה להישאר. לא היה עוד מקום על המיפתח, והוא לא ידע אם ללכת או להי-דחק ולשבת בינינו. הזמין אותו יוסף חיים להיכנס אל החדר והציע לו את הכסא היחיד לשבת עליו. כיעכע משאשקים כעכועים אחרים בגרונו ואמר: 'לאמיתו של דבר לא נתכוונתי לישב, רציתי רק... רציתי רק למסור לך... למסור לך משהו שכתבתי. האם תואיל לקרוא ולחזות את דעתך? יודע אני שזהו כוסר, אבל הייתי רוצה לשמוע את דעתך.' אמר לו יוסף חיים: 'אל תחווה את דעתך עד שאקרא אני. תן לי את כתבי-היד. מה כתבת?'

סיפור, אמר משאשקים, טוב הכה ונר-אה, מסר לו משאשקים כתבי-יד עטוף בעיתון ומקושר כחבל דק. פתח יוסף חיים את העיתון ואנחנו ראינו את שם הסי-פור: 'והיה העקוב למישור'. כיוון שמסר משאשקים את החבילה אמר שלום חמור והתמלק בחיפזון..."

ואחרי שקרא י"ח ברנר את והיה העקוב למישור, מתאר בנימין אחיו את גישת עגנון ברנר: "ברנר דיבר איתו בחכיבות ואמר לו במישרין כמינהגו: 'הסיפור טוב. אתה סופר. גם לשונך טובה. סיפורך מעון לימוש, אבל הוא ראוי לדפוס', עמד

* שמואל יוסף טשאטשקים הוא שם-הלידה של עגנון. אך אחרי פירסום סיפורו הראשון, 'עגנונות', המיר את שמו לש"י עגנון.

ציטוטין

י"ח ברנר

"אתה ליפשיץ, שאחי היה לפני, בטרם עמד על מהותך, מן התלמידים הבאים אל ביתך, אתה ליפשיץ, שקראת את חיבורי תלמידך ברנר בבית-הספר ויכולת להבין את נפשו - איך לא השתמשת בכישרון הדיאלקטיקה שנתן לך אלוהים, בכדי להסיר חרפה מעל אדם צעיר שכמותו, ויהי להיפך, כי עשית כל מה שיכולת בכדי להצניעהו למדחפות. לא נשאת פני אדם כיניבא בצלם, ולא התחשבת עם נפש צעירה ועם התוצאות שהיו לבוא מחתיירותיך כנגדה... ובכדי להגדיל את השפעתך הבלתי טובה במוסד החי-נוכי, לשם ביסוס מקומך ומקום, בעלי הצד' שלך ומלחכי פנכתך, לשם פניות קטנות שבקטנות וחרחור ריב, נכנסת בראשך ורובך לתוך העניין של ה'מורה' נכון והשתמשת בכל מיני האמצעים להשחיר את התלמיד בנימין ברנר ולהחמיר את עונשו ככל האפשר..."

ואז הופיע הוא עצמו - מר ליפשיץ. ואני נישתי ואמרתי לו: 'אדוני שאלני אתמול אם איני חושב אותו לאכזר. לא, אמרתי, אכזר איננו. הארנבת אינה אכזרית. אבל... אבל מגוול הנהו!...'

והרימותי את ידי - בפעם הראשונה לימי חיי - ועל אדם חלש - אבל דרך אחרת לא היתה לפני אם לא יכולתי להשאיר את הדבר כמו שהוא, אם לא יכולתי להשאיר למתעלל בנפש אחי לחוג את נצחוני. כי ד"ר נבון בא בחשבון: איתו קשה להתחשב, הוא עלוב יותר מדי, ואף לא מלא הוא בכל העניין הזה אלא תפקיד של אמצעי; ר' ילון עשה מה שעשה, אבל לא התעלל, אין דרכו בכך. רק מר ליפשיץ היה זה שעשה לעניי דברים, ובחש לאדם קרוב, שאייאפשר היה לבלי להעירו עליידי איזה מעשה מצדי, כגון ריקקה בפנים או מכה בלחי. הוא היה האחד, שהיה צריך לעשות לו כאשר זמם. יאה גם הוא, קרבן' פעם! מידה תחת מידה."

ספרים

זכות הסטירה

ד"ר בנימין ברנר, אחיו הצעיר של הסופר י"ח ברנר, נולד בשנת 1900 באוקר-ראינה. בשנת 1911, בגיל 11, עלה ארץ-צה עם אחותו המבוגרת, למד בבית-הספר עזרה ביפו. בשנת 1914 המשיך את לי-מדיו בבית-המידרש העברי למורים בר-ירושלים, וב-1918 התנדב לגדוד העיברי-ספריו-כרונותי גדולה היתה הבדירות * הוא ביוגרפיה מעולה, המתעלה ביכולת ביטוייה ותיאורה על מרבית סיפרי הפרו-זה שראו אור בארץ בשנים האחרונות. הספר הוא ביוגרפיה של אדם בודד, וטופוגרפיה קפדנית של היישוב העיברי בארץ-ישראל בתקופה שקדמה למלחמת-העולם הראשונה. מהלכה, והזמן שלאחריה. היישוב מתואר בכישרון סיפורתי מעולה, שאינו מתבטל כלל ליד כישרונו של אחי המחבר, הסופר י"ח ברנר.

* בנימין ברנר, "גדולה היתה הבדי-דות", הוצאת "עם עובד", 245 עמודים.